

УДК 658.5

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-286-5-28

ПРИСТУПА В. І.

Хмельницький національний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТРУКТУРНОЇ ДЕКОМПОЗИЦІЇ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Охарактеризовано поняття ресурсного потенціалу підприємства. Визначено актуальність управління ресурсним потенціалом підприємства в сучасних умовах. Доведено, що якісне управління ресурсним потенціалом підприємства потребує його попереднього декомпонування на складові. Узагальнено низку наукових підходів до структурування складових ресурсного потенціалу підприємства. Ідентифіковано особливості та визначено структуру ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства. Вказано на місце ресурсного потенціалу в системі економічного потенціалу машинобудівного підприємства. Ресурсний потенціал трактується як функціонально-структурний елемент економічного потенціалу, що визначає якість процесів формування та ефективного використання ресурсного забезпечення з метою підтримання ефективності функціонування та розвитку економічної системи підприємства. Визначені складові ресурсного потенціалу: виробнича, ресурсно-сировинна, техніко-технологічна, інтелектуально-кадрова, фінансово-інвестиційна, нематеріальна, науково-технічна, інфраструктурна, маркетингова, логістична, інформаційна та екологічна.

Ключові слова: підприємства машинобудування, економічний потенціал, ресурсний потенціал, структурна декомпозиція.

PRYSTUPA B.

Khmelnitskyi National University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF STRUCTURAL DECOMPOSITION OF RESOURCE POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

The article highlights the theoretical and methodological bases of the concept and structural potential of the resource potential of the enterprise.

The purpose of the article is the formation of theoretical and methodological foundations, defining the content of the concept and the implementation of the structuring of the resource potential of the enterprise.

It is shown that the concept of resource potential of the enterprise is characterized. The relevance of resource management of the enterprise in modern conditions is determined. It is proved that high-quality management of resource potential of the enterprise requires its preliminary decomposition into components. A number of scientific approaches to structuring the components of the resource potential of the enterprise are generalized.

Features and structure of resource potential of the machine-building enterprise are identified. The place of resource potential in the system of economic potential of the machine-building enterprise is indicated. Resource potential is interpreted as a functional and structural element of economic potential, which determines the quality of the processes of formation and effective use of resource provision in order to maintain the efficiency of functioning and development of the economic system of the enterprise.

The components of resource potential are determined: production, resource-raw materials, technical-technological, intellectual-personnel, financial-investment, intangible, scientific-technical, infrastructural, marketing, logistic, informational and ecological of machine-building enterprise. Resource potential is interpreted as a functional-structural element of economic potential, which determines the quality of the processes of formation and effective use of resource provision in order to maintain the efficiency of functioning and development of the economic system of the enterprise.

Scientific novelty of the research is in proving that the decisive role of resource management of machine-building enterprises is confirmed by the implementation of such tasks as the formation of resource provision of the production process for the implementation of the production program and the plan of strategic development of production; innovation and technological modernization of the production complex, strengthening the technological competitiveness of products and enterprises; effective use of intellectual, personnel and scientific and technical support; development of a system of resource provision for the development and introduction to the market of new samples of competitive products.

Keywords: machine-building enterprises, economic potential, resource potential, structural decomposition.

Постановка задачі. В сучасних умовах ефективне управління розвитком підприємств передбачає оперування складними інтегрованими економічними категоріями, здатними відображати цілісну картину стану і тенденції розвитку майнової, виробничої та фінансово-економічної системи підприємства. До таких категорій відноситься економічний потенціал як характеристика (сформованості, стану, структури, взаємодії та ефективності) відповідності економічної системи підприємства та її елементів ситуації, за якої здійснюється максимально (виходячи з об'єктивних умов, ресурсних та інших можливостей внутрішнього та зовнішнього середовища) ефективне функціонування, забезпечується сталий і структурно збалансований розвиток. В системі економічного потенціалу підприємства (поруч із конкурентним, інноваційним, виробничим, маркетингово-збутовим, організаційно-управлінським та підприємницьким потенціалами) визначна роль відводиться управлінню ресурсним потенціалом – функціонально-структурним елементом економічного потенціалу, що визначає якість процесів формування та ефективного використання ресурсного забезпечення з метою підтримання ефективності функціонування та розвитку економічної системи підприємства. Вказане, а також організація ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства обумовлюють актуальність його структурування.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання узагальнення теоретико-методичних основ формування та декомпозиції ресурсного потенціалу підприємства досліджуються у працях таких науковців, як Т. Васильців, Р. Квасницька, Л. Квятковська, О. Латишева, В. Маречик, О. Маслак, Н. Міценко, А. Орехова, С. Сердак, М. Тарасюк, М. Чорна та ін. Водночас, результати досліджень цих науковців у недостатній мірі розкривають як місце в системі економічного потенціалу підприємства, так і структуру ресурсного потенціалу підприємства.

Виділення невирішених частин. В сучасних умовах виникла теоретико-прикладна потреба в доповненні складу елементів ресурсного потенціалу підприємства.

Формулювання цілей. Метою статті є узагальнення теоретико-методичних основ структурного декомпозиції ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Усвідомити сутність поняття, особливо такого складного і системного, як економічний потенціал підприємства, можна краще, виходячи з розуміння його структурних елементів. Так, А. Орехова до структурних компонентів економічного потенціалу підприємства відносить фінансовий, виробничий, інвестиційний, маркетинговий, трудовий, організаційно-управлінський [1, с. 311], що достатньо логічно. Втім, як на наш погляд, такий погляд дещо спрощений і сформований, фактично, лише за напрямками діяльності підприємства – фінансовою, виробничою, маркетинговою, інвестиційною, кадровою та управлінською діяльністю; без деталізованого урахування виробничо-ресурсної компоненти.

Але таке бачення структури економічного потенціалу непоодинокі. Так, практично аналогічного погляду дотримуються Р. Квасницька та М. Тарасюк, виокремлюючи фінансову, інвестиційну, виробничу, трудову, інноваційну та ринкову складові [2, с.80].

На противагу, О. Маслак, Л. Квятковська та О. Безручко стверджують, що ефективно управління економічним потенціалом підприємства потребує ідентифікації всього комплексу, повноцінної системи його елементів, які тісно взаємодіють між собою та можуть бути ефективно використані лише в сукупності всіх складових частин потенціалу підприємства. До вказаних вище компонент науковці також відносять інфраструктурний, інтелектуальний, соціальний, екологічний та стратегічний [3, с. 39]. Особливо цінним видається врахування інтелектуальної компоненти, адже в умовах високотехнологічного виробництва інтелектуальна компонента значно більш важлива, ніж лише трудова. Важливе значення для великих виробничих структур має також інфраструктурна компонента.

Потрібно наголосити, що в умовах розвитку інформаційної економіки все в більшій мірі зростає важливість інформаційної складової економічного потенціалу підприємства. На цій та деяких інших особливостях наголошують Т. Васильців та Н. Магас, зазначаючи, що в структурі економічного потенціалу потрібно виділяти базові складові: соціально-культурну, інноваційну, екологічну, виробничо-комерційну, маркетингову та стратегічну, а також функціональні складові: кадрову, фінансово-інвестиційну, виробничу та інформаційну [4, с. 218]. Проте, на наш погляд, значно вище теоретико-прикладне значення результатів дослідження проведеного науковцями – в іншому. Зроблено висновок, що ефективно формування та використання визначених складових економічного потенціалу забезпечує позитивний вплив на зміцнення таких складових потенціалу підприємства, як організаційно-управлінський, конкурентний, маркетингово-збутовий, підприємницький та інноваційний потенціал. Вважаємо, що зазначені складові логічно доповнюють виробничу та ресурсну параметри економічного потенціалу підприємства.

Звернімо увагу, що в дослідженнях з аналізованої проблематики часто піднімається питання виступу окремим елементом економічного потенціалу підприємства його організаційної структури управління. Такі ідеї, зокрема, обґрунтовуються у дослідженнях В. Маречика та С. Невмержицької [5, с. 239]. Певна рація в цьому є. Однак, серед складових економічного потенціалу, які розглядалися вище, була організаційно-управлінська та/чи стратегічна. Очевидно, що питання формування на підприємстві ефективної організаційної структури тут вже якщо не повністю, то частково враховані.

Інша компонента, яку вводять науковці, – науково-технологічна і це, дійсно, раціонально, особливо важливо для підприємств машинобудування, але за умови, що ці аспекти діяльності не враховує інноваційна складова потенціалу.

Наголосимо, що в дослідженні вказаних авторів зроблений певний новий внесок, який нами також поділяється і ми вважаємо його стратегічно важливим. Йдеться про поділ складових економічного потенціалу підприємства на дві групи: об'єктні складові (виробнича, інноваційна, інвестиційна та фінансова) та суб'єктні складові (управлінська, науково-технологічна, маркетингова та потенціал організаційної структури управління). Це важливо з позиції того, що перелік складових економічного потенціалу підприємства достатньо розлогий і містить різнохарактерні компоненти, а, відтак, потребує певних групувань і саме після їх проведення, власне, й виникають такі елементи системи економічного потенціалу підприємства, як, наприклад, ресурсний потенціал, в межах якого об'єднуються складові економічного потенціалу підприємства, які стосуються формування і ефективного використання його ресурсного забезпечення. В цьому ж напрямку розвиваються дослідження, які в процесі об'єднання складових економічного потенціалу підприємства виходять на такі види потенціалу, як ресурсний, цільовий (здатність вести діяльність так, аби досягти поставлених цілей), результатний (спроможність залучити все необхідне для досягнення результату) та системний (складові економічного потенціалу, здатні забезпечити системні зв'язки) [6, с. 75].

Таким чином, на нашу думку, *ресурсний потенціал підприємства* потрібно трактувати як функціонально-структурний елемент економічного потенціалу, що визначає якість процесів формування та ефективного використання ресурсного забезпечення з метою підтримання ефективності функціонування та розвитку економічної системи підприємства.

Запропонований підхід, на нашу думку, логічно узагальнює та розвиває наведені в економічній літературі погляди на сутнісну характеристику ресурсного потенціалу. До прикладу, Н. Міценко та О. Кумечко розглядають ресурсний потенціал як сукупність пов'язаних між собою ресурсів, залучених до процесу виробництва продукції, а величина потенціалу відповідає загальній вартості (або обсягу в натуральних величинах) залучених у виробничо-господарську діяльність ресурсів [7, с. 194]; С. Сердак – як здатність підприємства ефективно використовувати ключові види ресурсів для виконання місії та реалізації стратегічних і поточних цілей функціонування та розвитку бізнесу [8, с. 84]; М. Чорна – як кількісну, якісну, структурну характеристику наявного у підприємства ресурсного забезпечення, його відповідність цілям функціонування та розвитку підприємства на поточному етапі його життєвого циклу [9, с. 32]; О. Латишева – як сукупність економічних ресурсів підприємства та ефективного їх використання в цілях розвитку [10, с. 127]. У праці [11, с. 28] ресурсний потенціал визначається домінантним з погляду його впливу на можливості виконання виробничої програми підприємства та досягнення головних планових показників виробничо-господарської діяльності. Перелік складових ресурсного потенціалу визначається у вигляді фінансових, матеріальних, кадрових, інформаційних, нематеріальних, технічних і технологічних ресурсів.

Узагальнюючи наведене, на рис. 1 надано авторське бачення структури ресурсного потенціалу та його місця в системі економічного потенціалу машинобудівного підприємства.

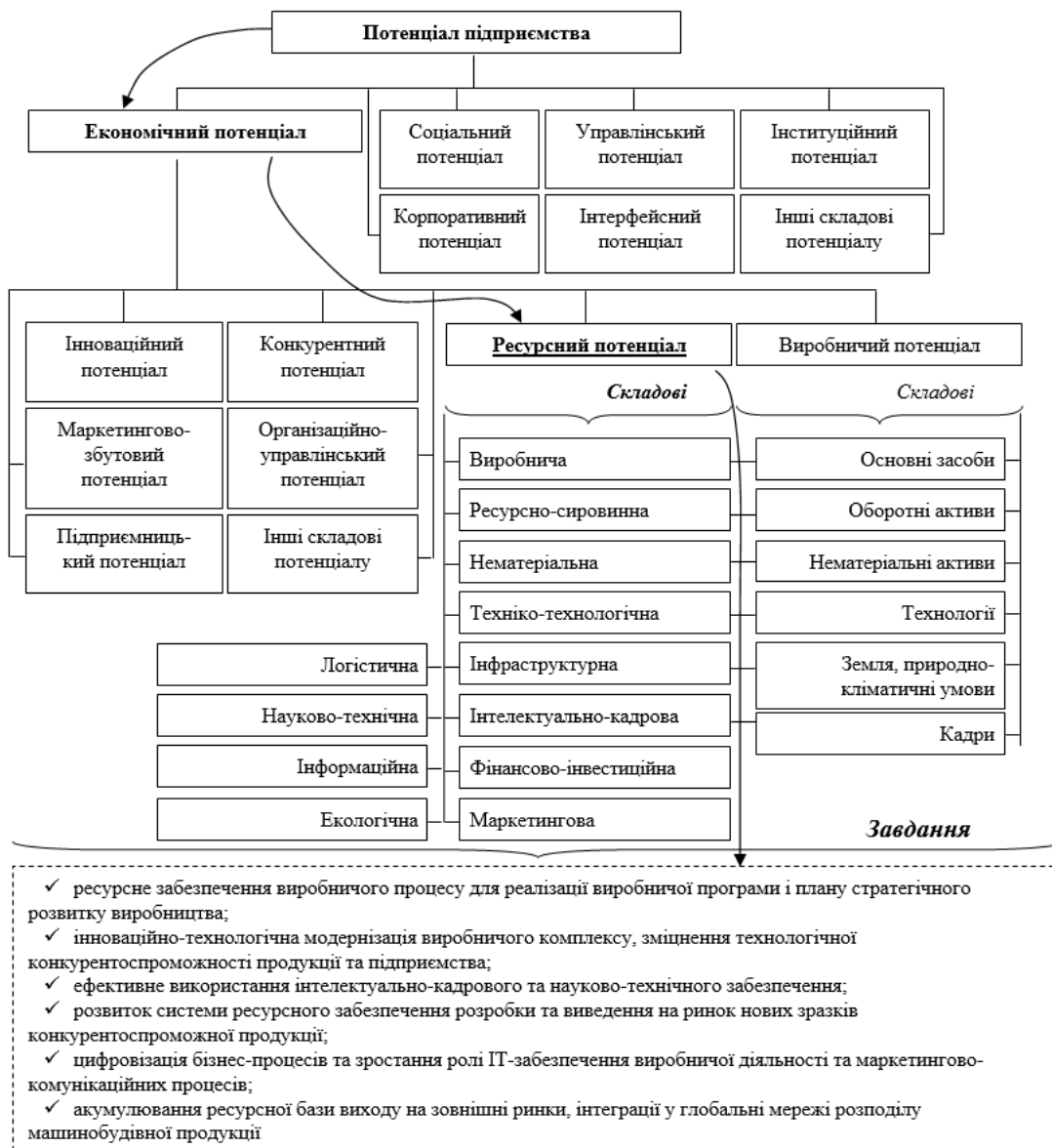

Рис. 1. Структура ресурсного потенціалу та його місце в системі економічного потенціалу машинобудівного підприємства

Таким чином, на наше переконання, управління ресурсним потенціалом тісно пов'язане з управлінням виробничим потенціалом підприємства. Попри те, що ресурсний потенціал у визначеній нами ієрархії знаходиться нижче економічного, соціального, управлінського, інституційного, інтерфейсного та інших компонентів потенціалу підприємства, виведений за межі інноваційного та конкурентного потенціалу, не применшує його важливості та значимості в процесах розвитку підприємства. Такий висновок підтверджується як внеском ресурсного потенціалу у зміцнення складових вищого порядку, так і, навпаки, – наявністю між ними системних зв'язків і впливів. Зокрема, якісна політика у сфері формування соціального потенціалу підприємства тісно пов'язана з позитивним впливом на посилення лояльності працівників до підприємства, їх прагнення до розвитку та підвищення професійно-кваліфікаційного рівня і покращення, таким чином, інтелектуально-кадрового забезпечення; від якості управлінського потенціалу безпосередньо залежить здатність формування та ефективного використання ресурсного забезпечення машинобудівних підприємств; система інституційного потенціалу покликана стандартизувати процеси управління ресурсним забезпеченням виробничих і фінансово-господарських процесів; у межах політики реалізації інтерфейсного потенціалу підприємства відбуваються процеси комунікації з-поміж внутрішнього та зовнішнього середовища бізнесу, а це у значній мірі визначає залучення, трансфер та обмін ресурсами; інноваційний потенціал машинобудівного підприємства формує основу його конкурентного потенціалу, але ці компоненти визначаються інтелектуально-кадровими, науково-технічними та фінансово-інвестиційними ресурсами.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Встановлено, що в системі економічного потенціалу підприємства (поруч із конкурентним, інноваційним, виробничим, маркетингово-збутовим, організаційно-управлінським та підприємницьким потенціалами), зокрема в галузі машинобудування, визначна роль відводиться управлінню ресурсним потенціалом – функціонально-структурним елементом економічного потенціалу, що визначає якість процесів формування та ефективного використання ресурсного забезпечення з метою підтримання ефективності функціонування та розвитку економічної системи підприємства. Визначені складові ресурсного потенціалу: виробнича, ресурсно-сировинна, техніко-технологічна, інтелектуально-кадрова, фінансово-інвестиційна, нематеріальна, науково-технічна, інфраструктурна, маркетингова, логістична, інформаційна та екологічна.

Продовження досліджень у цьому напрямі стосується удосконалення методики аналізування стану та реалізації потенціалу розвитку ресурсного потенціалу машинобудівних підприємств.

Література

1. Орехова А. І. Економічний потенціал підприємства: сутнісні характеристики та структуризація / А.І. Орехова // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 17. – С. 308–313.
2. Квасницька Р. Структуризація потенціалу підприємства / Р. Квасницька, М. Тарасюк // Вісник КНТЕУ. – 2017. – № 1. – С. 73–82.
3. Маслак О. І. Особливості формування економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О.І. Маслак, Л.А. Квятковська, О.О. Безручко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 9 (135). – С. 36–46.
4. Васильців Т. Г., Магас Н. В. Передумови конкурентоспроможності підприємств роздрібної торгівлі / Т.Г. Васильців, Н.В. Магас // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Т. 24. Вип. 2. – С. 218–222.
5. Маречик В. Я. Розвиток управлінського потенціалу як запорука успішного функціонування підприємства / В.Я. Маречик, С.М. Невмержицька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – № 3. Т. 2. – С. 237–242.
6. Васильців Т. Г. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні / Т.Г. Васильців, Р.Л. Лулак, Н.Я. Юрків // Фінанси України. – 2012. – Вип. 3. – С. 90–101.
7. Міценко Н. Г. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання / Н.Г. Міценко, О.І. Кумечко // Науковий вісник НЛТУ. – 2010. – Вип. 20.9. – С. 193–198.
8. Сердак С. Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання / С.Е. Сердак // Економічний огляд. – 2008. – № 2. – С. 83–88.
9. Чорна М. В. Ціннісно-орієнтоване управління реалізацією ресурсного потенціалу торговельного підприємства : монографія / Чорна М.В. – Харків : ХДУХТ, 2015. – 373 с.
10. Латишева О. В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку / О.В. Латишева // Економічний вісник Донбасу. – 2018. – № 3 (53). – С. 126–130.
11. Васильців Т. Г. Удосконалення дозвільної системи діяльності малих і середніх підприємств як засіб зміцнення їх економічної безпеки в умовах економічної кризи / Т.Г. Васильців // Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. – 2009. – Вип. 1. – С. 279–285.

References

1. Orekhova A. I. (2018). Ekonomichnyi potencial pidpryemstva: sytnisni harakterystyky ta strukturyzatsiya [Economic potential of the enterprise: essential characteristics and structuring]. Economics and society, vol.17, pp. 308-313. (in Ukrainian).
2. Kvasnytska R., Tarasiuk M. (2017) Strukturyzatsiia potentsialu pidpryemstva [Structuring of enterprise potential]. Visnyk KNTEU. no. 1, pp. 73–82. (in Ukrainian).
3. Maslak O.I., Kyvatkovsjka L.A., Bezruchko O.O. (2012) Osoblyvosti formuvannja ekonomichnogho potencialu pidpryemstva v umovakh cyklichnykh kolyvanj [Features of formation of economic potential of the enterprise in the conditions of cyclic oscillations]. Current problems of the economy. no. 9 (135), pp. 36-46 (in Ukrainian).
4. Vasylytsiv T. G., Magas N. V. (2014). Peredumovy konkurentospromozhnosti pidpryemstv rozdrubnoyi torgivli [Prerequisites for the competitiveness of retail enterprises]. Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine. Vol. 24. Issue 2, pp. 218-222. (in Ukrainian).
5. Marechik V.YA., Nevmerzhič'ka S.M. (2013). Rozvytok upravlinskogo potencialu yak zaporuka uspishnogo funkcionuvannja pidpryemstv [Development of managerial capacity as a guarantee of successful operation of the enterprise]. Herald of Khmelnytskyi National University. no. 3, vol. 1, pp. 237–242. (in Ukrainian).

6. Vasylytsiv T.G., Lupak R.L., Yurkiv N.Ya. (2012). Instytuciynе zabezpechennia rozshyrennia finansovykh mozhlyvostey pidpryemstv promyslovosti ta APK na regionalnomu rivni [Institutional support for expanding the financial capabilities of industrial enterprises and agro-industrial complex at the regional level]. *Finances of Ukraine*. Vol. 3, pp. 90-101. (in Ukrainian).
7. Micenko N.G., Kumechko O.I. (2010) Resursnyi potentsial pidpryemstva: sutnist, struktura, stratehiia vykorystannia [Resource potential of the enterprise: essence, structure, strategy of use.]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 20.9, pp. 193–198. (in Ukrainian).
8. Serdak S.E. (2008). Prynцыpy efektyvnogo upravlinnia resursamy syb'ektiv gospodariyvannia [Principles of effective resource management of business entities]. *Economic review*. No. 2, pp. 83-88. (in Ukrainian).
9. Chorna M. V. (2015). Cinnisno-oriyentovane upravlinnia realizaciyeyu resursnogo potencialu torgovelnogo pidpryemstva [Value-oriented management of the realization of the resource potential of a commercial enterprise]. *Kharkiv*. 373 p. (in Ukrainian).
10. Latysheva, O. V. (2018). Resursnyi potentsial pidpryemstva: sytnist, skladovi ta osoblyvosti upravlinnia elementamy zabezpechennia stalogo rozvytku [Resource potential of the enterprise: the essence, constituents and features of management of elements of sustainable development]. *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, vol. 3 (53), pp. 126—130. (in Ukrainian).
11. Vasylytsiv T.G. (2009). Udoskonalennia dozvilnoyi systemy diyalnosti malyh i serednih pidpryemstv yak zasib zmicnennia yih ekonomichnoyi bezpeky v umovah ekonomichnoyi kryzy [Improving the licensing system of small and medium enterprises as a means of strengthening their economic security in the economic crisis]. *Bulletin of Donetsk National University. Series B. Economics and law*. Vol. 1, pp. 279-285. (in Ukrainian).

Надійшла / Paper received: 07.10.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.11.2020